

A kis lilik Magyarországon

A kis lilik fogyatkozó számú, ritka átvonuló faj Magyarországon, összesen 3-4 hónapig tartózkodik hazánkban. Az őszi időszakban a legkorábban megérkező vadlúdfaj, magyarországi átvonuló-helyein már szeptember második felében megjelenik.

Néhány példány rendszeresen áttelel, elsősorban az enyhébb teleken. Tavasszal az első egyedek a már a hóolvadással feltűnnek, de a legtöbb egyed március elejétől április közepéig tartózkodik hazánkban. Magyarországon a kis lilik a XX század elején még közönséges átvonulónak számított, de a vadászat és élőhelyvesztés következtében számuk rohamosan csökkent, így az 1980-as évektől ritka átvonulónak számít. Az utóbbi 10 évben legfeljebb 25-80 egyedből álltak a faj hazai átvonuló csapatlétszámai, melyeket többnyire a Hortobágyi Nemzeti Parkban figyelték meg.

Összefoglalva a hazai adatokat és a legfrissebb kutatási eredményeket kijelenthető, hogy hazánkban a kis lilik skandináv populációjának egyedei vonulnak át (döntően a Hortobágyon). A nemzetközi folyamatokhoz hasonlóan a kis lilik Magyarországon átvonuló egyedeinek száma is csökkenő trendet mutatott, mely folyamatban az utóbbi években kismértékű pozitív változás látszódik.

A kis lilik a Kárpát-medencében ragaszkodik a szikes pusztákhoz és az időszakos vízállásokhoz (szikes tavak, mocsarak), valamint a halastavakhoz. Kedveli a rövidre legeltetett gyepterületeket, melyek esetén fontos, hogy azok a vonulási periódusban sekély vízborítással rendelkezzenek. A fentiekből következik, hogy a faj védelme érdekében kiemelten fontos a hortobágyi élőhelyek védelme és kezelése.

Együttműködés a kis lilik megmentése érdekében

A kritikusan veszélyeztetett európai kis lilik populáció védelme az a közös cél, melynek elérése érdekében nyolc szervezet (Görögország, Bulgária, Magyarország, Finnország és Norvégia területéről) egyesíti erőt a "A kis lilik skandináviai populációjának védelme az európai vonulási útvonal kulcsfontosságú telelő és pihenőhelyein" (LIFE10 NAT/GR/000638) nevű és kódú LIFE+ Nature pályázat keretein belül.

A LIFE+ pályázatot a görög Hellenic Ornithological Society (HOS/ BirdLife Görögország) koordinálja 2011 és 2016 között az Európai Bizottság finanszírozásával és a Norwegian Environment Agency társfinanszírozásával.

A projekt megvalósításában az alábbi szervezetek vesznek részt: Forest Research Institute of the Hellenic Agricultural Organisation "Demeter" (Görögország), the Ministry of Environment, Energy and Climate Change (Görögország), the Bulgarian Society for the Protection of Birds (BSPB/ BirdLife Bulgaria), Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság (Magyarország), UNEP/ African - Eurasian Migratory Waterbird Agreement Secretariat (UNEP/ AEW), WWF Finland és Natural Heritage Services of Metsähallitus - mindkettő Finnország.

A nemzetközi együttműködés, a nemzeti és egyéni felelősségvállalás nagy kihívás, de egyben a kötelességünk is, hogy megóvjuk ezt a populációt a kihalástól. A kis lilik populációjába fektetett energia a saját jövőnkbe történő befektetés is egyben.

www.wwf.fi/lwfg
www.piskulka.net

Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság

4024 Debrecen, Sumen u. 2

Tel: (06 52) 529-920 | Fax: (06 52) 529-940

E-mail: hnp@hnp.hu

www.hnp.hu

Sandipo

LIFE10 NAT/GR/000638

Készítette: Hellenic Ornithological Society/ BirdLife Greece

Szerkesztők - Szöveg: Roula Trigou & Manolia Vougioukalou | Fordítás és átdolgozás magyar nyelvre: Dávid Bogó

Grafika: Sandipo Olga Vlachou | Illusztrációk: Vassilis Chatzivrassanis, Jari Kostet

Fotók: T. Aarvak/ BirdLife Norway, D. Dobrev/ BSPB, M. Ekker, I. J. Øien/ BirdLife Norway, K. Papadopoulos/ Lake Kerkiní Management Authority, N. Petkov/ BSPB, A. Szilágyi/ HNP, J. Tar/ HNP, M. Vougioukalou/ HOS

A kis lilik védelme

A Sarkkörtől a Mediterráneumig

A kis lilik

A kis lilik (*Anser erythropus*) a legritkább és legveszélyeztetettebb fészkelő vadlúdfaj Európában.

A kis lilik rendkívüli módon hasonlít az Európában jóval gyakoribb nagy lilikre és elkülönítésük rendkívül nehéz, különösen akkor, ha vegyes csapatban figyeljük meg őket.

Hogyan különböztethetjük el a kifejlett kis liliket a kifejlett nagy liliktől?

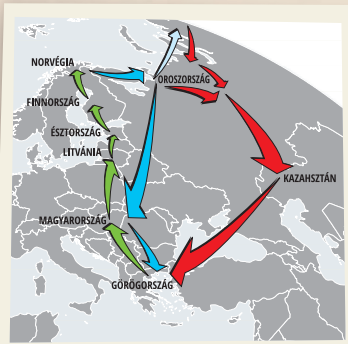
© Jari Koslet

- kisebb méret
- rövidebb és sötétebb barna színű nyak
- szögletesebb és egyszínűbb sötétbarna fej
- a csőr zömök, hossza fej átmérőjének legfeljebb fele, színe intenzív rózsaszínű
- a fehér hóka messze felér a fejtetőre
- jól látható sárga szemgyűrűje van

A kis lilik vándorlása

A kis lilik vándorútja augusztus közepén kezdődik a nyári fészkelési periódus után Skandinávia északi részén.

Az első fontosabb megállóhely a Kanin félsziget Oroszország északnyugati, arktikus tájain, ahonnan a skandináv populáció továbbhaladása két különböző útvonalon történik. Az európai útvonal további részei a balti országok és Kelet-Magyarország. A vándorlás október közepén Észak-Görögországban ér véget a Kerkini-tó területén, illetve később az Evrosz folyó deltájában. A populáció másik része egy „kalandosabb” útvonalon át vonul délre, érintve Oroszországot, Kazahsztánt és Ukrajnát. Azok a kis lilik párok, amelyeknek a költése sikeres volt Skandináviában az európai utat választják, míg a sikertelenül próbálkozó párok a hosszabb közép-ázsiai utat követik.

A kis lilikek Görögországban maradnak márciusig. A tavaszi vonulás során a populáció rövidebb útvonalon jut el a messzi északra a magyarországi Hortobágyi Nemzeti Park, valamint Litvánia, Észtország és Finnország érintésével. Május végére-június elejére elérik a Valdak-mocsarak területét Norvégiában, ahonnan a nem messze fekvő költőhelyekre repülnek.

Ritka és kritikusan veszélyeztetett

A Magyarországon is átvonuló kis lilik egyedek többsége az elkülönült skandináviai populációhoz tartozik, amely mára nagyjából 30 párra zsugorodott.

A kis liliket fenyegető főbb veszélyeztető tényezők az alábbiak:

- **Magas mortalitás az illegális lelövések miatt.** A kis lilik populációja olyan kicsi, hogy még egy adult egyed lelövése is visszafordíthatatlan folyamatokhoz vezethet. A kis lilik könnyen összetéveszthető a vonulási útvonalon szintén előforduló jóval gyakoribb nagy lilikkel. Ez a situáció az orvadászatot a legfontosabb problémává teszi a kérdésben.
- **Zavarás.** Az emberi tevékenységek, mint a vizes élőhelyeken való közlekedés járművekkel, a turizmus, horgászat, halászat és vadászat megijesztheti a kis lilikeket. A megzavart madarak ezáltal a kevésbé biztonságos táplálkozó és pihenőhelyekre húzódnak, ami potenciálisan veszélyt jelent rájuk nézve.
- **Élőhelyvesztés és az élőhelyek állapotának leromlása.** A kis lilikek táplálkozóhelyként természetes gyepterületeket részesítenek előnyben, melyek természeti állapotának leromlása közismert tény Európában. A vizes élőhelyek lecsapolása és az intenzív (agrár)gazdálkodási módszerek szuboptimális feltételeket teremtenek a kis lilik számára a vonulási útvonal jelentős részén.
- **Információhiány.** Még európai szinten is elmondható, hogy a kis lilik vonulása és életmódja terén hiányosak az ismereteink. Néhány, a vonulás során használt feltételezett pihenőhely pontos helye máig ismeretlen. Ezen ismeretek hiányában a faj védelme nehézségekbe ütközik.

Hogyan segíthet a LIFE+Projekt a kis lilikeken?

• Új, „high-tech” őrzési módszereket **vezetünk be** a kis lilikek görögországi és bulgáriai pihenő-, és táplálkozóhelyein.

• A görög vizes élőhelyeken zajló illegális vadászati tevékenységek elleni **kampányt folytatunk**. A kampány célcsoportjába tartoznak a széleskörű nyilvánosságon túl a kulcsfontosságú döntéshozók - döntően a vadászati szervezetekből - akik segíthetnek az illegális vadászat elleni küzdelemben.

• **Megtervezük** és kivitelezük a kis lilikek által Magyarországon (Hortobágyi Nemzeti Park) és Görögországban használt egyes területek élőhelyrekonstrukcióját.

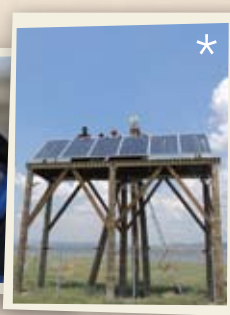
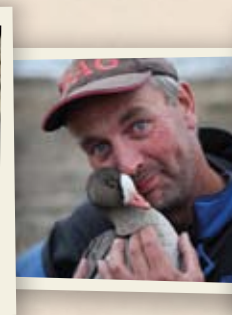
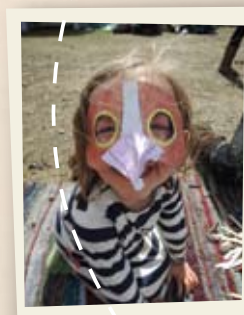
• Három országban (Görögország, Bulgária, Magyarország) **kidolgozzuk** a kis lilik sajtó, nemzeti fajmegőrzési akciótevé, melynek célja a faj hosszú távú védelme.

• **Informáljuk és oktatjuk** a szélesebb közönséget. A figyelemfelhívás fő célja az, hogy ráirányítsuk a figyelmet a kis lilik ritkaságára és fontosságára, illetve, hogy lehetőségeikhez mérten bevonjuk őket a fajvédelmi erőfeszítésekbe.

• **Monitorozzuk** a kis lilik populáció mozgását a teljes európai vonulási útvonalon át, hogy információt gyűjtsünk a faj viselkedéséről és szokásairól, illetve, hogy új táplálkozó, vagy fészkelő területek feltárásával segítsük a faj védelmét.

FAJVÉDELEM határok nélkül a kis lilik megmentéséért

1 faj - 5 ország | természetvédelmi intézkedések 4000 km
hosszan a Sarkkörtől a Mediterráneumig

NORVÉGIA

Valdak mocsarak
Pihenőhely

FINNORSZÁG

Botteni-öböl partvidéke
Tavaszi pihenőhely
Finn Lappföld
Potenciális költőhely

MAGYARORSZÁG

Hortobágyi Nemzeti Park
Pihenőhely a vonulás során
A legnagyobb egybefüggő európai
természetes gyepterület

BULGÁRIA

Batova
Pihenőhely a vonulás során
Zlatiata
Pihenőhely a vonulás során
Pyasachnik víztározó
Pihenőhely a vonulás során

GÖRÖGORSZ

Kerkini-tó
Teelőhely
A Kerkini-tó biztonságos vizein 2-4 hónapot
töltenek a kis lilikek
Ismarida-tó
Teelőhely

Evrosz-delta
Teelőhely
A teljes skandináviai kis
lilik populáció
találkozóhelye az
északra vonulás előtt

